

Þagnarskylda lækna

Þagnarskylda lækna gagnvart sjúklingum sínum er grundvöllur að trúnaði milli þeirra. Trúnaður er grundvöllur lækninga. Ef sjúklingur getur ekki treyst því að lækni hans haldi upplýsingum frá öðrum er trúnaður brostinn og forsendur lækninga þar með. Mikilvægi þagnarskyldunnar hefur mönnum verið ljós frá örófi alda og kemur það meðal annars fram hjá Hippókratesi: „*Allt það sem ég kann að verða áskynja í starfi mínu eða daglegum samskiptum við sjúklinga mína og sem ekki á erindi við aðra mun ég þegja um og aldrei segja frá.*“

Í alþjóðasiðareglum lækna (International Code of Medical Ethics) stendur mjög skýrt: „*A physician shall preserve absolute confidentiality on all he knows about his patient, even after the patient has died.*“ Í þeirri endurskoðun sem nú fer fram eru settar fram mjög afmarkaðar undantekningar frá þessu en þær hafa ekki hlotið samþykki.

Frá þessari einföldu og skýru lífsreglu lækna eru í lögum ákveðnar, afmarkaðar undantekningar, sem byggja á þeirri meginreglu að sé þriðja aðila hætta búin beri að rjúfa þagnarskylduna. Um þetta er fjallað í barnaverndarlögum nr. 80/2002 en þar segir í 17. grein: „*Hverjum þeim sem stöðu sinnar og starfa vegna hefur afskipti af málefnum barna og verður í starfi sínu var við að barn búi við óviðunandi uppeldisskilyrði, verði fyrir áreitni eða ofbeldi eða að barn stofni heilsu sinni og þroska í alvarlega hættu er skylt að gera barnaverndarnefnd viðvart.*“ Í annarri málsgrein sömu greinar er þessu beint sérstaklega til þeirra stétta sem helst um ræðir, meðal annars lækna, og svo segir í þriðju málsgrein: „*Tilkynningarskylda samkvæmt þessari grein gengur frammar ákvæðum laga eða siðareglna um þagnarskyldu viðkomandi starfsstétta.*“ Einnig kemur fram í sóttvarnarlögum nr. 19/1997 að læknum er skylt að tilkynna um einstaklinga til sóttvarnarlæknis sem taldir eru hafa tiltekna smitsjúkdóma og eins ef sjúklingur fylgir ekki fyrirmælum. Í læknalögum nr. 53/1988 fjallar 18. grein um þagnarskylduna og segir þar meðal annars um undantekningar frá henni: „*Þetta gildir ekki þjóði lög annað eða sé rökstudd ástæða til þess að rjúfa þagnarskyldu vegna brýnnar nauðsynjar.*“

Að undanfögnu hefur einmitt verið fjallað um

tilfelli þar sem skiptar skoðanir eru á því hvenær brýna nauðsyn beri til að brjóta þagnarskylduna. Í kjölfar málþings um þessi mál í desember síðastliðinn hefur lögreglustjórnin á Keflavíkurlflugvelli vakið máls á tilvikum þar sem hann fyrir hönd lögreglunnar telur að víkja beri frá þagnarskyldunni til dæmis þegar einstaklingar með eiturlyf í iðrum sér leita þjónustu. Formaður Læknafélags Íslands hefur sagt að lækna séu tilbúnir að ræða þagnarskylduna nánar en varar við breytingum nema að vel ígrunduðu máli. Taka skal undir það. Við búum við okkar siðareglur en verðum jafnframt að búa við það að landslög eru siðareglum æðri ef ákvæði stangast á. Þetta kemur fram í Codex Ethicus sem endurskoðaður var á síðasta aðalfundi en þar segir í 13. grein: „*Lækni er óheimilt að skýra frá heilsufari, sjúkdómsgreiningu, horfum, meðferð eða öðrum einkamálum sjúklinga eða afhenda gögn með upplýsingum, sem sjúklingar hafa skýrt honum frá eða hann hefur með öðrum hætti fengið vitneskju um í starfi sínu, nema með samþykki sjúklings, eftir úrskurð dómara eða samkvæmt lagaböði.*“

Það verður einnig að hafa í huga að lækna eru ekki eina stéttin sem stendur frammi fyrir vandamálum af þessu tagi. Það á auðvitað við um aðrar heilbrigðisstéttir en einnig um presta og lögfræðinga sem oft verða áskynja um mál sem gætu varðað þriðja aðila. Fróðlegt væri að fá umræðuna einnig inn í raðir þeirra.

Í þessu tölublaði Læknablaðsins hefst umfjöllun um þagnarskyldu lækna og verður hún til umræðu næstu mánuði. Kristín Sigurðardóttir, sérfræðingur á slysadeild Landspítala og sem situr í Siðfræðiráði LÍ, ríður á vaðið en hún skipulagði ásamt öðrum umrætt málþing. Þagnarskyldan hefur þó miklu víðari skírskotun en í þeim tilvikum sem mest hafa verið til umfjöllunar og verður vikið að ýmsum öðrum aðstæðum sem lækna, hvar sem þeir vinna, geta staðið frammi fyrir. Það verða liðsmenn Siðfræðiráðs LÍ sem semja þessa pistla og er það von okkar að þeir verði til gagns í umræðunni um þagnarskylduna. Við væntum þess að umræðan haldi svo áfram á öðrum vettvangi, svo sem á spjallsíðum lækna á www.lis.is

Jón Snædal

jsnaedal@landspitali.is

Confidentiality

Jón Snædal, Chairman of The Ethics Council of The Icelandic Medical Association and Chief Physician in the Geriatric Department, Landspítali University Hospital, Landakoti, Iceland.

Höfundur er formaður Siðfræðiráðs LÍ, yfiræknir á öldrunarlækningadeild Landspítala Landakoti og klínískur dósent.